

ТАРАС ШЕВЧЕНКО В МОЄМУ ЖИТТІ

“Кобзар” пробуджує почуття і свідомість належності до українського народу

Понад півтора століття сяє над Україною Сонце безсмертного слова Великого Кобзаря! Мільйони українців, поневолених чужими державами, стали свідомими синами свого народу завдяки Шевченкові. Коли ми читаємо біографії наших письменників XIX століття, то бачимо, що кожен із них починав писати рідною українською мовою під впливом творів Т. Г. Шевченка. Незважаючи на те, що в Україні до 1917 р. українська мова була заборонена, що всюди, в школах і в установах, панувала російська мова, наші письменники, прочитавши “Кобзаря”, повертали на рідний шлях. І не тільки письменники зазнавали великого впливу Шевченкового слова, а й мільйони українців, які мали нагоду ознайомитися з поетичними творами Т. Г. Шевченка. Одним із таких мільйонів звичайних людей був і я.

Революція в моєму світогляді сталася влітку 1915 р., в тяжкі часи, коли у зв'язку з війною особливо посилювалися утиски й заборони українського слова. Одного дня прийшов до мене мій товариш Пилип і сказав мені, що його родич приїхав із Москви і привіз йому “Кобзаря”. Це був “Кобзар”, виданий 1908 р. за ред. В. Доманицького, “Кобзар” повний, нецензурований. “Ця книжка заборонена, – сказав мені Пилип, – нікому не показуй, бо нас обох із гімназії виженуть, як дізнаються, що ми читали цю книжку”. Ні однієї книжки за все своє життя я не читав із таким надзвичайним захопленням, як тоді – 1915 р. – читав я “Кобзаря”! Читав і заливався сльозами, сльозами глибокого співчуття до тяжкої долі “Наймички” і “Катерини”. Лице в мене пашіло від надмірного зворушення! Подвиги козаків і гайдамаків найбільше захоплювали мене. Я з великим успіхом переписував окремі вірші, окремі уривки і вивчав їх напам'ять. Ціле літо я мав у себе “Кобзаря”. Я був безкраю щасливий! Я перемалював портрет Шевченка і свій малюнок повісив на стіні. Я молився Шевченкові! І з того часу (мені було тоді 12 років) я був уже національно свідомим українцем. Я мав абсолютний імунітет проти всяких русифікаційних заходів гімназійних учителів.

Революцію 1917 р. я зустрів із надзвичайною радістю. Я намалював олійними фарбами портрет Т. Г. Шевченка і повісив його поряд із іконами. Я мав тепер уже свого власного “Кобзаря”! Я тепер відкрито читав селянам твори Шевченка і виступав із доповідями про Шевченка, а також із декламаціями Шевченкових поезій і поезій, присвячених Шевченкові. Тодішні Шевченківські свята не можна ніякою мірою зрівняти з теперішніми еміграційними так званими (не українським словом) “імпрезами”. Це були справжні всенародні свята! Вони відзначалися надзвичайною урочистістю! По селах і містах Полтавщини місцеві “Просвіти”, драматичні й співочі гуртки, “юнацькі спілки”, “гуртки українознавства” влаштовували гучні святкування: вечори пам'яті Шевченка, концерти, вистави (“Назар Стодоля”, “Невольник”, “Матинаймичка”, опера “Катерина”), маніфестації. От, наприклад, у невеликому селі Римарівці (село мало 300 дворів) сільський драматичний гурток поставив п'єсу “Матинаймичка”. Успіх був надзвичайний! Головну роль наймички грала місцева учителька і виконала вона цю роль, як справжня артистка. Присутні на виставі селяни плакали... Шкільна зала була занадто мала, щоб вмістити всіх глядачів. Довелося вдруге ставити цю п'єсу. А літом побудували тимчасовий “театр”. Мені й моєму товаришеві доручили збирати рядна в селі, щоб із цих ряден зробити “стіни” театру. І от із цих ряден зробили театр, селяни побудували сцену, місцеві художники намалювали декорації. Кілька днів відбувалися вистави. Найбільший успіх мала п'єса М. Кропивницького “Невольник” (інсценізація поеми Шевченка “Невольник” (“Сліпий”).

А коли в селі відбувалася маніфестація (демонстрація), то носили портрети Шевченка і співали “Заповіт”. Серед плакатів був і мій плакат: на дошці з картону я намалював олійними фарбами жовто-блакитний прапор і на ньому написав: “Хай живе Вільна Україна!”

Ніколи не забуду, як відбувалося Шевченківське свято 1918 р. в Гадяцькій хлоп'ячій гімназії. Це свято влаштував гурток українознавства гадяцької української шкільної молоді. Велика гімназійна зала була прикрашена українськими рушниками, килимами, вінками з барвінку і

соснових гілок та жовто-блакитних стрічок. На сцені – великий портрет Шевченка, прикрашений рушником. Більшість гімназистів і гімназисток були в українських національних убраннях. Хор гуртка українознавства і вся зала проспівали “Заповіт”. Після доповіді про Шевченка хор виконував пісні на слова Шевченка, гімназисти й гімназистки декламували твори Шевченка. Я декламував “Мені однаково”. На святі виступав також гімназійний оркестр. Якийсь особливий урочистий настрій, надзвичайне душевне піднесення панувало тоді серед усіх присутніх на цьому великому національному святі.

Шевченківські свята тоді відбувалися також і у вузькому родинному колі. Одне з таких свят відбулося в Гадячому в домі мого дядька. Діти мого дядька та його квартиранти-гімназисти зробили у вітальні імпровізовану сцену, прикрасили портрет Шевченка вишитим рушником. Я прочитав реферат про Шевченка, 10-літня Олеся продекламувала кілька віршів Шевченка. Далі була якась інсценізація одного з творів Шевченка. На початку свята і в кінці всі проспівали “Заповіт”. Співали також і інші пісні. “Публіка” (дядько, тітка, батьки квартирантів та гості) нагородила виконавців гучними оплесками. Свято закінчилося дуже гарним обідом.

Не можу забути й Шевченкові дні 1920 р. У місті Гадячому була тоді радянська влада. З наказу Х. Раковського день народження Шевченка був оголошений всенародним святом. Удень відбулася масова маніфестація (демонстрація), в якій взяло участь усе населення міста, а також військова частина Червоної армії. Носили портрети Шевченка, плакати з більшовицькими гаслами. Маяли червоні прапори, гриміли духові оркестри. Лунали промови. Ось колона гімназистів і гімназисток підійшла до будинку гімназії. Зупинилися. Директор гімназії виступив із палкою промовою, в якій він особливо підкреслив значення Шевченка як національного пророка України. Група гімназистів в українських убраннях (у довгих чумарках) почала співати “Ще не вмерла Україна”. А хлопці з-під чумарок витягли жовто-блакитні прапори і високо піднесли їх угору. І тут раптом десь узявся більшовицький комісар Шубін. “Арестовать петлюровцев!” – несамовито закричав він. Кілька червоноармійців підбігли із зброєю в руках і схопили наших хлопців. Тоді велика група гімназистів і гімназисток закричала: “Арештовуйте й нас! Ми всі співали!” До Шубіна в цей час підійшов завідувач Відділу народної освіти і сказав: “Звільніть їх, я беру їх на поруки”. І хлопців звільнили. А ввечері відбулося Шевченківське свято в залі гімназії. Так само, як і в попередні роки, зала була прикрашена рушниками, килимами та вінками. На сцені на високому постаменті стояв бюст Шевченка. Постамент обгорнуто жовто-блакитним прапором. Після “Заповіту” струнний оркестр заграє український національний гімн “Ще не вмерла Україна”. Почалася доповідь про Шевченка. В цей час в залу входять представники влади. Розпорядчик швиденько поправляє на постаменті прапор, ховаючи одну половину. З місця встає Олена Пчілка, підходить до бюста і розправляє прапор, щоб видно було обидві половини – жовту і блакитну. І тоді до бюста підбігає комісар Крамаренко, зриває прапор і несамовито кричить і погрожує “петлюрівцям”. Олена Пчілка спокійно підходить до сцени, підіймає вгору руку й голосно на всю залу вигукує: “Ганьба Крамаренкові! Ганьба Крамаренкові!” І вся зала підхоплює цей вигук. Всі гімназисти й гімназистки встають і вигукують: “Ганьба Крамаренкові!” І в одну мить на грудях молодих людей з'являються раніше сховані в кишенях золоті тризуби з жовто-блакитними бантиками.

...Пригадую Шевченківське свято на хуторі 1923 р. У хутірській школі було три класи, в яких училося 18 учнів віком від 8 до 11 років. Я був учителем цієї школи. До Шевченківського свята готувалися кілька місяців. У цій школі був один дуже талановитий учень – десятирічний Федько Мельник. Він був поетом і художником. Його вірші містилися в хуторянському рукописному шкільному журналі “Перші проліски”. Федько намалював великий портрет Шевченка. Дівчата прикрасили шкільну кімнату віночками з барвінку та жовто-блакитними прапорцями. А на одній стіні поруч з портретом Шевченка був зроблений із барвінку тризуб. На свято зійшлися всі хуторяни. Програма свята була досить різноманітна: доповідь, пісні, декламації. Серед хуторян були надзвичайно талановиті співаки. З Римарівки на хуторянське свято приїхав струнний оркестр, який виконав ряд пісень. Заграє він і національний гімн “Ще не вмерла Україна”.

...Минали роки, 1 вересня 1929 р. я закінчив аспірантуру, а 1 жовтня мене заарештували агенти ГПУ. На допитах слідчий кричав: “Признавайся! Хто тебе завербував у контрреволюційну організацію?” Але ніякі погрози на впливали на мене. Я в найтяжчі хвилини пригадував слова Шевченка: “Караюсь, мучусь, але не каюсь”. Пригадував я й слова Лесі Українки: “Убий – не

здамся!” А коли після піврічного ув'язнення мене везли два місяці етапом на заслання в далекий Казахстан, я мав із собою найдорожчу для мене книжку – “Кобзар” Шевченка. На стінах тюрем, де зупинявся наш етап (калузької, тульської, ташкентської, алма-атинської), я писав слова Шевченкові, їдучи степами Казахстану, я пригадував Шевченкові слова:

І там степи, і тут степи,
Та тут не такії:
Руді, руді, аж червоні;
А там голубії;

Зеленії, мережані
Нивами, ланами,
Високими могилами,
Темними лугами.

На засланні я ніколи не розлучався з “Кобзарем”. Завжди я мав при собі книгоспілчанське видання “Кобзаря” 1929 р. з ілюстраціями Їжакевича, Мартиновича, Сластьона, Трутовського та інших.

В найтяжчі хвилини мого життя “Кобзар” був єдиною моєю втіхою. Пам'ятаю ще такий епізод із мого життя. Я лежу в алма-атинській лікарні, лежу вже п'ятий місяць! Починаю видужувати після тяжких хвороб (запалення легенів, черевний тиф, запалення середнього вуха, трепанація черепа, гострий суглобовий ревматизм, гострий міокардит серця, рецидиви ревматизму). У моїй палаті є українці – літній кремезний чоловік із тяжкопораненою спиною і молодий хлопець. Я беру свого “Кобзаря” і читаю їм “Гайдамаки” та інші твори Шевченка. З якою великою увагою ці українці та ще інші хворі-неукраїнці слухають моє читання. Просять читати інші твори. І я з насолодою, з натхненням читаю їм безсмертні твори Шевченка. Хворі дякують мені. Чоловік із пораненою спиною, дякуючи мені, каже: “Поки ти читав, хлопче, то я навіть значно менше відчував біль у спині. Читай ще!” Так слово Шевченкове рятувало мене від душевних страждань, а моїх слухачів рятувало від фізичних мук.

...Скінчилося семирічне заслання (власне, два заслання і два тюремних ув'язнення). В Україні заборонили жити. 1939 рік. Я працюю в обласній бібліотеці м. Курська. В Україні відзначають 125-річчя з дня народження Шевченка. Я – співробітник бібліографічного відділу бібліотеки – пропоную, щоб бібліотека видала мою працю “Шевченко. Бібліографічний покажчик”. І 1939 р. ця книжка була надрукована. Я листуюся з бібліографом Меженком, посилаю йому статті різних авторів про Шевченка.

...Минають роки. На еміграції я виступаю з доповіддю про Шевченка та друкую статті на різні теми, що стосуються творчості Шевченка, історії шевченкознавства, традицій Шевченка в українській літературі, значення Шевченка для України і української національно-визвольної боротьби, критики сучасних праць із шевченкознавства, світової слави Шевченка тощо. За весь час надруковано понад 50 моїх праць про Т. Г. Шевченка.

Той “Кобзар”, з яким я не розлучався, перебуваючи у в'язницях та на засланні, втрачено в часи страшної війни. Але мені пощастило купити примірник такого самого видання “Кобзаря”, який я мав із собою в найтяжчі роки мого життя. І з цим “Кобзарем” я вже не розлучуся до самої смерті!

Читаючи й перечитуючи “Кобзаря”, я думкою лину в рідну Україну, в рідне село, згадую своє дитинство, незабутні юнацькі роки й давні Шевченківські свята, які я святкував на рідній землі серед рідних людей.

Безперечно, і в житті мільйонів українців Шевченко відіграв таку ж велику роль, як і в моєму житті. Шевченківське слово виховувало, виховує і буде виховувати самовіддану любов до

рідного українського народу і віру в його перемогу, в його національне й політичне визволення. Слово Шевченкове й тепер виконує свою величну місію: зміцнює дух сучасних борців за волю України, зміцнює їх людську й національну гідність і нескореність. Гучний сміливий голос Тараса чуємо в поезії Симоненка та інших поетів.

Шляхом великого Шевченка – тернистим шляхом – ідуть кращі сини українського народу вперед до світлої мети, ідуть із гаслом Шевченка: “Борітеся – поборете!”

Петро Одарченко

Шевченків день на хуторі

Серед безмежних просторів мальовничої Полтавщини в довгій положистій балці розкинувся хутір Мельниківщина. Вздовж балки по обидва боки білили чепурні хатки, вкриті соломною, уквітчані садами. На горі з одного боку довгою смугою тягнувся великий дубовий ліс, а навколо – неоглядні лани. В глибині балки тік невеличкий потічок, обрамлений з обох боків вербами, вільхами, лозою. Влітку в цій зеленій долині росли буйні трави, цвіли квіти, щебетали птахи, гули бджоли і джмелі. Жили хуторяни серед цієї краси і привілля в повному достатку, і ніхто не передчував, що вони доживають останні роки...

Бурхливі революційні події докотилися і до спокійного хутора, але ніяких змін вони не внесли в життя хуторян: все залишилося по-старому, хоч і часто мінялася влада в ті роки. Великих багатіїв серед хуторян не було – всі хуторяни були міцні середняки. Але великі зміни внесла революція в свідомість, у настрої хуторян. Українська національна стихія захопила хутір. Хата Федора Михайловича Ковтуна була центром української національної революції на цьому хуторі, революції в думках і свідомості хуторян. Тут обговорювали події, тут читали українські газети, книжки, універсали і відозви... Тут же виникла думка про утворення власної хуторянської школи, і в 1920 р. ця ідея була здійснена. В простій селянській хаті у хуторянина Переварюхи була відкрита школа: лавки дістали в сусідньому селі, букварі Балченкової в колишній земській книгарні, вчителя, що тільки що скінчив сім класів гімназії і педкурси, дав Відділ народної освіти. Вчителеві було 17 років, учнів було 17, класів було три. З молодечим захопленням, з ентузіазмом, можливим тільки в ті незабутні роки національного воскресіння України, взявся вчитель до праці. Марко з “Соняшного променя” був зразком для молодого вчителя. Це не була звичайна школа – це була справжня творча лабораторія, кузня молодих талантів. Діти тут не тільки вчилися читати, писати і рахувати, – вчитель читав дітям цікаві книжки, розповідав їм оповідання з історії українського народу, розповідав про українських письменників. І вчитель, і учні найбільше любили Шевченка. Багато віршів і навіть цілі поеми знали напам'ять. Весною ходили на екскурсії в ліс, складали гербарій, збирали колекції комах, малювали з натури квіти і комах. Вчитель же в легкій і доступній формі розповідав про перші весняні рослини. Учні вдома записували народні пісні і приносили вчителеві, так складався цілий збірник фольклорних матеріалів, що пізніше був відісланий до Етнографічної комісії Української Академії Наук. Серед учнів виявилися справжні таланти: один добре малював, другий писав гарні вірші. Школа стала видавати свій літературний журнал “Перші проліски”. Вийшло чотири числа. Тут були оригінальні вірші, оповідання, фольклорні матеріали, малюнки, орнаменти. Душею цього журналу був десятилітній Федько Мельник, маленький рожевенький хлопчик. Це був хутірський Шевченко: він мав великі здібності до малювання і до поезії. Вчитель збирав і зберігав усі дитячі зошити, усі малюнки, нічого абсолютно не знищував. І коли минуло три роки його праці в цій школі, то зібрався надзвичайно цінний матеріал про кожного учня. І от тоді особливо відзначалися малюнки Федька. Сотні малюнків, розкладені в хронологічній послідовності (на кожному малюнку була дата), показували еволюцію здібностей цього талановитого хлопчика. Від першого дитячого малюнка хати і до прекрасного портрета Шевченка та справді мистецьких малюнків з натури – такий був шлях Федька за три роки упертої роботи над собою. І серед цих експонатів особливо відзначалася мистецька обкладинка журналу “Перші проліски”. По боках – орнамент української вишивки, посередині – букетик синіх пролісків (змальований з натури), вгорі напис “Перші проліски”, уквітчаний також пролісками. На районній і окружній педагогічній виставці цей журнал разом із альбомом усіх малюнків Федька, за три роки зроблених, дістав першу премію. І ось у цій школі у березні 1922 р. було влаштоване грандіозне Шевченківське свято. Готувалися

до нього три місяці, половину “Кобзаря” вивчили напам'ять, підготували п'єсу “Весняний ранок Тарасовий” Олени Пчілки, вивчили багато пісень, всі стіни школи були обліплені малюнками Федька, Оленки і Матвійка на теми Шевченкових творів або Шевченкового життя. З дощок зробили сцену, з ряден – завісу, навіть намалювали нескладну декорацію. І от прийшов день 9 березня, ДЕНЬ ШЕВЧЕНКА! Вся хата була уквітчана рушниками і жовто-блакитними прапорцями та сосновими вінками. На одній стіні з барвінку був зроблений тризуб. Хата була осяяна весняним сонцем, у вікна видно було буйні весняні води, що радісно блищали на сонці, з бугрів бігли сяючі струмки. Весна була рання. Маленький потічок розлився в бурхливу річку. Хуторяни з того боку балки не могли пішки перейти річку, мости позаливало водою. Тільки верхи кіньми можна було в деяких місцях перебрести потічок. Увесь хутір був уже в школі. З сусіднього села приїхав струнний оркестр. Урочистим “Заповітом” відкрили небувале ще ніколи на хуторі свято. Всі були в українських убраннях: дівчатка в картатих плахтоньках, у квітчастих спідничках, у вишитих сорочках, старші дівчата – в керсетках. Маяли стрічки, бряжчали намиста. Хлопці і чоловіки в широких синіх шароварах, підперезаних червоними і зеленими поясами, у вишитих сорочках. Був небувало піднесений настрій. З запалом говорив учитель свою доповідь про Шевченка, про його велику любов до України, про його заповіти, про його заклики боротися за волю і незалежність України. Говорив доповідач про московську тяжку неволю, про нещасливу для України Переяславську умову, про те, що “москалі і світ Божий в пута закували”. Діти декламували Шевченкові поезії, оркестр грав українські мелодії, хор співав “Рече та стогне Дніпр широкий”, “Садок вишневий коло хати”. Програма була хоч і довга, але для хуторян і для дітей дуже цікава. Батьки підтримували оплесками виступи своїх дітей. Ось виходить на сцену Федько, ще рожевіший, ніж завжди, кланяється і починає декламувати... Але в цей час влітає в хату задиханий Гринько: “Міліція!” – скрикує він. Поспішно зриваємо зі стін тризуб, прапорці... Розчиняються двері, і входять непрошені представники влади.

– Що тут за збори? – сердито буркнув високий міліціонер.

– Шевченківське свято! – відповів учитель.

Поглянули навколо і мовчки вийшли. Сіли на коні і поїхали до сусідньої садиби шукати самогону. Свято продовжувалось. Минуло ще півгодини, і наша “розвідка” донесла, що міліція виїхала з хутора. Дівчата внесли новий, сплетений зі свіжого барвінку тризуб, а один хуторянин, замість потоптаних паперових прапорців, приніс справжній жовто-блакитний великий прапор...

“Встане Україна і розвіє

тьму неволі,

Світ правди засвітить,

І помоляться на волі

Невольничі діти!” –

закінчив Федько під гучні оплески свою декламацію.

Після довгої перерви відбулася вистава “Весняний ранок Тарасовий”. А ввечері відбувся справжній бенкет. Поставили столи, застелили чистими вишитими скатертями. Спочатку обідали діти. Скільки радощів було, скільки втіхи було, коли всім дітям почали роздавати подарунки в честь нашого найбільшого національного свята. А коли дітей порозвозили по домах, тоді розпочалася врочиста святкова вечеря для хуторян і для гостей. Парував у мисках запашний борщ, цілими горами лежали пироги. А які смачні були свіжі ковбаси, що шкварчали на сковородах. Холодне трусилось мабуть від холоду. “Треба його трохи зогріти”, – сказав дід Остап, наливаючи в чарки доброї слив'янки. Хуторяни дякували вчителеві, приїжджим музикам і всім учасникам. “Довго не забудемо ми сьогоднішнє свято!” – казав дід Михайло. “А нашим дітям на весь вік буде у пам'ятку”, – додала тітка Ольга. Багато було розмов, щирих і сердечних, радісний святковий настрій об'єднав усіх, навіть ворогів.

“Ось годі бо, Варко, нам свариться, – сказала лагідно Ганна до молодиці, що сиділа подалі від Ганни за другим столом. – Твій Миколка з моєю Манькою так же гарно на сцені “приставляли” та вірші розказували”. І смачно поцілувавшись та цокнувшись чарками, помирилися молодиці. А

малий Федько бігав по рештках сцени і, звертаючись до вчителя, потихеньку повторював одну фразу: “Як же сьогодні гарно в нас!”

Старі сивовусі діди і статечні господарі середніх літ, і молоді парубки – всі були перейняті одним настроєм, однією думкою, що її висловив Федір Михайлович: “Україна невмируща, бо в нас є Шевченко! Це наша душа, душа нашого народу, яку не скує ніякий московський чекіст! Не скує він і “слова живого”, що його на весь світ проказав наш Великий Пророк! А в пісні нашої наша вічна слава!” І після цих слів Ілько, найкращий співак на весь хутір, ні, не тільки на весь хутір, а мабуть таки на цілий повіт, розпочав своїм ніжним тенором журливу пісню “Ой із-за гори та буйний вітер віє”. Пісню підхопили, і вона широко повноводною рікою попливла, вириваючися з тісної хати на широкий простір. І пісня за піснею линула, викликаючи картини минулого славного змагання, боротьби за волю наших предків-козаків. А коли головатий Іван Кошман своїм несамовито сильним і гучним басом гукнув: “Гей!” (співаючи “Гей, долиною, гей, широкою козаки йдуть”), то велика гасова лампа враз згасла, і темрява заповнила хату. Під веселий сміх засвітили знову лампу, відсунули подальше від Івана і співали, співали, душу виливали, славу минулу згадували і гартували дух свій, волю свою неподоланну до боротьби, до неподоланного змагання...

Минуло багато років від того незабутнього дня... Від зеленого привітного хутора й сліду не осталося: розкуркулення 1930 р., і нарешті останній “дев'ятий вал” – ліквідація хуторів 1940 р. – цілковито знищили хутір, хати порозбирали і перевезли в село, вишники й яблуння поламали, понищили, подвір'я бур'яном заросли. Тільки чорні комини ще довго лишалися єдиними свідками цього страшного погрому. Хуторян помордували голодом, деяких порозстрілювали, деяких заслали в непривітні сибірські ліси, в концтабори, на Далекий Схід. І тільки кілька душ ще може й досі живуть у сусідньому селі і, працюючи на панщині, згадують привілля і розкіш хутірського життя.

А де ж ділися ті славні і втішні діточки, що так зворушливо декламували Шевченкові вірші, що плели з барвінку зелені вінки на Свято, що прикрашали стіни барвінковим тризубом і жовто-блакитними прапорцями? Де дівся Федько? Де ділася Оленка? Де ділася вчителева хрещениця Катруся, що тоді в той незабутній 1922 р. тільки народилася? Федька разом із розкуркуленими батьками повезли на Далекий Схід, Матвійкові пощастило вступити до Київського університету, але дальша його доля невідома.

По всьому світу розкидала невблаганна доля цих нещасних хуторян, що колись були такі щасливі, святкуючи на рідній землі у рідній хаті найбільше національне свято – Шевченків День.

Але щороку в день 9 березня, де б не були ці вихованці маленької хуторянської школи, вони напевне згадають день 9 березня 1922 р. Думками своїми вони поєднуються, незважаючи на великі віддалі, що їх відділяють. І розсіяні ворожою силою по всьому світі, ми, проте, об'єднані спільною великою ідеєю. Наші душі і серця там, на нашій – не своїй землі! Наші думи й почування, наші найкращі надії і сподівання там – “на нашій – не своїй землі”! І як би нас не нищили, як би нас не ганяли по всьому світу – ми невмирущі, бо неситий ворог “не скує душі живої і слова живого!”

Україна невмируща, бо в нас є Шевченко!

Вельмишановний Петре Васильовичу!

З нагоди Вашого сторіччя прийміть найщиріші побажання як колишньому співробітникові нашого часопису і високоzasлуженому українському народознавцю-патріоту — здоров'я, здійснення всіх Ваших заповітних задумів на благо незалежної України, в ім'я розвитку її добробуту та розквіту науки і культури.

Віriamo і впевнені, що Ваша подвижницька праця на ниві української науки і культури, яку за заповітами Олени Пчілки та її однодумців Ви розпочали ще в юнацькі роки в співучих місцях “найукраїнішої України”, серед ланів золотоколосої пшениці, під блакитним небом Римарівки і всієї соборної України, а потім героїчно продовжували і продовжуєте за морями-океанами

протягом більше як півстоліття, — що ця подиву гідна Ваша праця ніколи в Україні не буде забута, що її тут пам'ятатимуть віковично.

Редколегія і редакція журналу
“Народна творчість та етнографія”

Із листа Петра Одарченка до земляків:

«Вельмишановні і дорогі земляки!

Щиро, щиро дякую Вам за Вашого привітального листа! Ваш дорогий для мене лист зворушив мене до сліз! Дякую! Дякую Вам, дорогі мої земляки! Душею і думкою я з Вами, мої дорогі!

Посилаю Вам копію листа, який прислали мені видатні українські діячі: Ліна Костенко, Оксана Пахльовська (дочка Ліни Костенко), Микола Жулинський, Іван Дзюба, Валентина Борисенко, Наталка Даниленко і Мирослав Борисенко...

ІНФОРМЕ

Вельмишановний Петре Васильовичу!

В день 98-ї річниці від свого народження прийміть земний уклін з України, яка пишається своїм вірним сином.

Ваш день народження майже збігається з 10-тою річницею незалежності України. Це глибоко символічно, бо й Ви своєю невтомною працею наближали цю святу для нас подію. Ваші праці з літературознавства "Тарас Шевченко і українська література", "Леся Українка. Розвідки різних років", "Про культуру української мови", праці з історії етнології та фольклористики, мовознавства є великим нашим духовним надбанням. Ви працювали в ім'я України мужньо й чесно, з вірою у її добре майбуття і волю.

Ми, Ваші друзі й колеги, зичимо Вам у ці теплі серпневі дні здоров'я і родинного тепла, хай та ниточка життя, яку наворожила Вам матуся у срібному чавунчику, снується ще довго й довго на радість родині й усім нам.

Бажаємо добра і шлемо найкращі побажання з України в день Вашого народження.

Київ, 20 серпня 2001 року.

Ліна Костенко

Іван Дуба

Оксана Кармалюк
Обіймаю, Вашу сердечню
Мімаля Надиченко

Завжди Ваша Валентина
Боршенич

зілцю Ваши
Людмила Денгелі

Ірина Червона Боршенич